

Domácí řád

král. čes. zem. ústavu pro choromyslné v Praze.

A. Povšechná ustanovení.

§ 1.

Král. č. zemský ústav pro choromyslné, jakožto útočiště pro duševně choré, má léčení a ošetřování jich za hlavní úkol, čehož dosíci lze jen šetrným a vlídným zacházením s nemocnými, svědomitým konáním povinnosti všemi zřízenci, jakož i úpravou řádu domácího, vyhovujícího všem požadavkům tak veliké a složité domácnosti.

§ 2.

Tento řád domácí platí nejen pro nemocné a navštěvující jich příbuzné a cizince, nýbrž také pro všechny zřízence, kteřížto jsou tudíž za přesné jeho provádění v oboru své působnosti zodpovědní.

Každý zřízenec ústavu má ve svém oboru snažiti se, aby zde se zahostila záliba na pravdě, kázni a pořádku, vzájemná blahovůle, vnější slušnost, šetření humanitních zásad a mravů, úcta k Bohu a k náboženství a tak aby zavládl zde duch dobra, který všem tu spolupůsobícím přispěje ku cti a potěše, pro choré pak osvědčí se jakožto lék nejvydatnější.

§ 9.

Příbuzní nebo přátelé mohou navštěvovati nemocné jen v určitý čas, oznámený vyhláškou na hlavních vratech (od 10—11 hod. dop., od 3—4 hod. odp.) a to v místnostech k tomu účelu vykázaných. Každý návštěvník má se v řiditelně přihlásiti, kde se mu dostane poukázky se jménem dotyčného nemocného a dotyčného oddělení, načež vrátí každého příslušným způsobem upozorní, že dlužno poboční zbraň, hole, deštníky a pod. ve vrátnici odložit. Návštěva nemocných trvá čtvrt hodiny; výjimku dovoliti může lékař. Uzná-li lékař za dobré, může vzhledem ku stavu nemocného zapověditi jeho návštěvu. Mimo dobu návštěvní nepřipustí se nikdo bez písemného lékařského dovolení ku návštěvě nemocného.

§ 10.

Kouření v ústavu jest navštěvovatelům zapovězeno. V návštěvně, v níž dle nařízení lékařského stálý dozor se udržuje, sděli se navštěvovatelům, jak se chovati mají, zvláště jest zakázáno přinášeti nemocným bez dovolení peníze neb jiné dary. Totéž platí o potravinách, jež jen za lékařského svolení

nemocný smí si ponechati a jich užiti. Přinášeti lihoviny, různé potřeby, zvláště zápalky, nože, nůžky a pod. se přísně zakazuje. Ošetřovatelům, vrátným, jakož i ostatnímu

služebnictvu zakázáno přijímati zpropitné, zvláště od cizinců, kteří ku prohlídce ústavu zavítali.

Kdo by těchto ustanovení nedbal, může z návštěvy být vyloučen. Dítka do 5 let z pravidla se k návštěvě nemocných nepřipustí. Návštěvníkům spustlého zevnějšku, povykujícím či opilým odepře se vstup do ústavu.

§ 11.

Cizí lékaři, kteří ústav prohlédnouti si chtějí, mají se obrátiti na dotyčného přednostu. Externí lékaři c. k. všeob. nemocnice v Praze mají se v řiditelně ohlásiti, kde se jim od ředitele dostane návodu. Nelékaři mohou jen s dovolením ředitele ústav prohlédnouti.

§ 12.

Ošetřovatelům, již nemocné na procházkách uvnitř aneb mimo ústav provází, jest se přesně danými jim instrukcemi řídit.

§ 13.

Každému, kdo v ústavě působí, ukládá se zachovávat mlčenlivost v službě, jakož i o všech událostech v ústavu. Rovněž má každý funkcionář dbáti, aby také členové jeho rodiny, hosté, služebníci atd. těchž zřetelů zachovávali.

Funkcionáři mohou toliko se svolením ředitele svěřovati aneb zjednávati práci jednotlivým nemocným. Využítkovati práci nemocných k účelům soukromým není dovoleno.

§ 14.

Nemocný nesmí z toho, co s sebou přinesl aneb co v ústavě obdržel, jiným nemocným a tím méně ošetřovatelskému ničeho darovati nebo prodávati.

§ 15.

Propouští-li se nemocný, dovede se s propouštěcím záznamem do správní kanceláře,

zároveň dodá sem ošetřovatel vlastní šatstvo nemocného a všeliké svršky, které se dle seznamu na lístku záhlavním doručí průvodčímu, který příjem jich potvrdí, když byl v případě, že za nemocného ošetřovné jest platiti, toto vyrovnal.

§ 16.

Příbuzným nemocných dostane se dle možnosti zpráv o nastalém zhoršení nemoci.

Zhorší-li se stav nemocného tak povážlivě, že by vzbuzoval obavu úmrtí, oznámí to ošetřovatel dotyčnému lékaři a ústavnímu duchovnímu. Nastalé úmrtí ohlásí se ve správní kanceláři.

Mrtvole věnuje se šetrný zřetel. Po domní sluhové ji dle určitého pořadí (turnu) v truhle vynesou z místnosti, načež dopraví se umrlčím vozem do příslušného pathol.-anat. ústavu. Po přepravě mrtvoly zemřelé chorobou infekční dložno truhlu jakož i umrlčí vůz důkladně desinfikovati.

Úmrtí oznámí bez prodlení správní kancelář příbuzným a úřadům.

§ 17.

Pohřeb zemřelého obstarávají příbuzní, kteří za tou příčinou na duchovního ústavu obrátiti se mají. Nemohou-li aneb nechtějí-li příbuzní pohřeb nemocného, v ústavu choromyslných zemřelého, vypraviti, obstará jej ústav sám i pohřbí se zesnulý dle oné třídy, dle které byl ošetřován.

§ 18.

Každý zřízenec povinen jest co nejsvěmitěji chrániti majetek ústavu i nemocných před svévolným poškozením nebo odcizením; přestupky se potrestají, po případě oznámí se policejnímu úřadu.

§ 19.

Očekává se ode všech, kteří ve službě ústavu jsou, že budou dbali mravného spůsobu života. Muzskému personálu zakázán jest vstup na oddělení pro ženy, vyjmajíc zvláštní případy služebné; totéž platí na vzájem pro personál ženský.

§ 20.

Bez vědomí resp. dovolení dotyčného představeného nesmí žádný člen personálu ošetřovacího a služebného opustiti příkázané mu stanoviště, tím méně z obvodu ústavu se vzdáliti.

§ 21.

Každý podřízený ať chová se ku představeným poslušně a skromně a ať dle daných nařízení se zachovává. Domnívá-li se některý zřízenec, že má příčinu ku stížnostem proti některému ze soudruhů aneb ve věcech služebních a není-li s rozsouzením svého nejbližšího představeného spokojen, může se obrátiti na ředitele, z jehož rozhodnutí lze pak k zem. výboru království Českého se odvolati.

§ 22.

Ředitel má právo zřízcům ústavním výstrahu dáti, jakmile to v zájmu ústavu za nutné uznal. Ošetřovatelsvu a služebnictvu, když toho jest zapotřebí, může uložit přiměřený trest disciplinární resp. i propustiti je, nejsou-li ve stabilním svazku služebném.

B. Řád denní.

§ 23.

Přísného pořádku a přesnosti v rozdělení dne a při veškerých úkonech a dějích jest ku zdárné působnosti ústavu a blahodárnému vlivu na nemocné nezbytně zapotřebí.

§ 24.

Ošetřovatelsvo má povinnost vstávat od 1. října do 30. dubna o 5 $\frac{1}{2}$ hodině, od 1. května do 30. září o 5. hod. Nemocní — vyjma tělesně churavé neb u kterých lékař jinak ustanovil — vstávají mezi dobou uvedenou: kolem 6. resp. 1 $\frac{1}{2}$ 6. hod.

V čase mezi vstáváním ošetřovatelsva a nemocných obstarají ošetřovatelé za období topitného vytopení místností.

Pro topiče při centrálním topení ve sklepních místnostech platí zvláštní ustanovení.

§ 25.

Nemocní myjí se v umývadlech ve zvláštní místnosti a odbudou zde úpravu šatu a zevnějšku. Nedovedou-li toho sami, pomohou jim ošetřovatelé. Odbývše oblékání, pomáhají nemocní, které k tomu lékař ustanovil, ošetřovatelům čistit a větrat pokoje a uklízet ložnice.

Nemocní upozorní se, i když byli vstali, i než jdou spát, na vykonání modlitby.

§ 26.

V neděli a ve svátek odbývá se ráno mše sv. a kázání, odpoledne požehnání a v určitém dni týdenním ráno mše sv., v domácím kostele, kde se po daném znamení zvonkem shromáždí všichni nemocní, jimž účast dovolena, kteří jmenovitě k tomu určeni byli. Dle dohodnutí s ředitelem a duchovním správcem mohou též mimořádně služby Boží se konati. Při službách Božích dlužno vyvarovati se co nejbedlivěji jakéhokoli vyrušování; kdo by proti tomu jednal, vyvede se bez hluku a nápadnosti ze chrámu.

O velikonocích učiní lékař seznam nemocných, kteří by mohli církevních slavností

se účastniti a velikonoční zpověď vykonat. Kromě toho mohou nemocní se svolením přednosty i k častějšímu přijímání sv. svátosti býti připouštěni.

Narozeniny a jmeniny Jejich Veličenstev oslaví se, jako ode dávna slavnostní bohoslužbou, ku které veškerí zřízcové ústavní obězníkem se pozvou.

§ 27.

V jídelnách a pokojích snídá se o 7. hod. ranní, obědvá o 12. hodině a večerí v zimě o 6. hod., v létě o 7. hod.

Zvonce dává se znamení, aby se pokrmy přinášely z kuchyně, načež ošetřovatelé ubírají se s nemocnými, kteří jim ku výpomoci pro přepravu jídel byli přiděleni, dle pořádku ředitelem ustanoveného, do ústavní kuchyně a odnášejí jídla pro jednotlivé nemocné s potřebnou hbitostí, aby nevychladla, do určitých jídel a pokojů. — Tímto způsobem dopravuje se z kuchyně o 10. hod. dopoledne druhá snídaně a kol 2 $\frac{1}{2}$ 6. hod. odpo. svačina. — Dozor v ústavní kuchyni nad jakostí a quantitou vydávaných jídel mají journalní lékaři a úředníci, vedle toho konají subalterní lékaři střídavě dohled v jídelnách a pokojích svého oddělení. Po každém jídle očistí se upotřebené nádoby za pomoci některých nemocných a když také ošetřovatelé (ky) pojedli, uklidí se sál a pokoje.

Pokrmy, jež nebyly snědены, vrátí se do ústavní kuchyně. Zbytky pokrmů seberou se ve zvláštní k tomu určené nádoby a vsypou se do dřezů na pomeje, které na dvorech jsou postaveny.

Připravovati jídla mimo ústavní kuchyni není vůbec dovoleno. Zřízcům jest přísně zapovězeno chleba, zbytky pokrmů a nápoje z ústavu vynášeti neb rozdávati. Co nej přísněji zakázáno jest pohazovati chleba, housky a zbytky pokrmů po dvoře či po zahradách a jsou ošetřovatelé (ky) z toho zodpovědni.

§ 28.

Po snídani a po obědě zaměstnávají se spůsobili a lékaři ustanovení nemocní přiměřenou prací venku nebo v dílnách. Pravidlem jest, že půl hodiny před jídlem a hod. po jídle nemá se pracovati. Nemocným, kteří žádnému řemeslu se nevyučili, pro některé však přece spůsobilými se ukázali, dá se příležitost jemu se přiučiti v dílně krejčovské, obuvnické, truhlářské, bednářské, slavníkářské, čalounické atd., kteréžto dílny věci znali ošetřovatelé spravují; všecky práce

ženské vykonávají se pod návodem prádelské a spůsobilých ošetřovatelek, kterým nejen dozor, ale také poučování nemocných uloženo.

§ 29.

O pobytu nemocných v zahradách pro ta která oddělení určených rozhoduje ředitel neb představený lékař. Pravidlem jest, že nemocní denně dopoledne i odpoledne, pokud roční doba a počasí připouští, procházejí se v zahradách jim přikázaných. Návštěva zahrady může se diti jen v čase od 8—11 hod. dop. a od 2—6 hodin odpo. Výjimku z toho, jakož i návštěvu velkého parku mezi novým a starým domem může od případu k případu toliko ředitel dovoliti i vzdělanějším ošetřovancům III. třídy, pokud to neodporuje jinakým ustanovením vyšších úřadů. Nemocné, kteří by se zde chovali výtrzně, neslušně, aneb kteří by jakkoli své okolí znepokojovali, dlužno po nařízení ředitele ihned odtud odvésti.

§ 34.

Bez výslovného lékařského svolení nesmí se diti žádné doručování knih, časopisů atd. — Zábavy nemocných hrou, hudbou a pod. mohou se odbývati z návodu lékaře a za jeho dozoru v určitých hodinách denních, nesmí však při tom klid ústavu býti rušen a ostatní obyvatelé tím obtěžováni. Cvičení tělocvičná mohou se konati jen po zvláštním nařízení ředitele v přiměřené místnosti nebo v zahradě. Taneční zábavy mohou býti pořádány jen za svolení ředitele, jenž zároveň určí, kdy a jak dlouho smějí trvati a musí, když nařídí, ihned ukončeny býti.

Jednou v roce za letní doby odbývá se v kolonii ústavní větší zábava nemocných s pohostěním, k čemuž také jiní spůsobili ošetřovanci ústavu připuštěni býti mohou. — O 8 $\frac{1}{2}$ 6. hodině večerní má přestati každá zábava nemocných.

§ 35.

Týdně poskytne se každému spůsobilému chovanci lázeň vlažná; studených a teplých lázní, aneb sprch užívá se jen, když to lékař nařídí, ale v kterékoli době denní.

§ 36.

Nemocní, zejména rekonvalescenti, mohou vykonávati jen se schválením ředitele, nebo představeného lékaře a za spolehlivého průvodu návštěvy příbuzných, divadla, aneb jiné veřejné místnosti.

§ 37.

Zvláštní svátky oslaví se službami božími, přilepšováním na stravě, hudbou a zábavou, Vánoce stromkem Vánočním, při čemž rozdávají se malé, vhodné dárky, které ze soukromých neb výdělkových peněz se opatří.

D. Obcování opatrovatelů s nemocnými.

§ 40.

Každé změny v tělesném i duševním stavu nemocných nutno ostražitě si povšimnouti a ji ihned ohlásiti. Musí tudíž dozor vždy a všude úplným býti, aby všechny patrnější přestupky proti mravnosti, proti druhým nemocným nebo proti majetku ústavnímu ihned oznámeny byly bezprostřednímu představenému, i aby prostředků k předejití a k zamezení velkých nebo dokonce nebezpečím hrozících výtržností užito býti mohlo. — Zvláštní pozornosti však vyžadují některé zlovyky a náklonnosti nemocných, ubližování jiným, poškozování majetku cizího nebo ústavního, náhlé výbuchy hněvu či násilnosti při zaměstnání pod širým nebem nebo v dílnách. V těchto případech zvláště dlužno příslušná opatření ochranná zahájiti a přesně jich dbáti.

§ 41.

V zahradách a na chodbách ústavu, kde všude pro nemocné potřebná sedadla rozestavena jsou, nesmí dovoleno býti leháni nebo sezení na zemi, rovněž zamezovati jest pokud možná také spaní za dne v zahradách, na chodbách a v společenských síních. Co nejbědlivěji třeba přihlížeti k tomu, aby se nešlapalo po trávnicích a aby se nepoškozovaly stromy, keře a květiny, začez jsou zodpovědní ošetřovatelé (lky).

§ 44.

Nemocní jídají ve společných jídelnách nebo ve svých pokojích a ošetřovatelé (lky) pečlivě přihlížejí, aby každý nemocný vykázané mu místo zaujal, aby ubrus a ostatní úbory jídelní se v čistotě zachovávaly, aby při jídle spůsobnost a slušnost se zachovávaly, aby nikdo nebyl zkracován a aby se neprováděla výměna, rovněž třeba co nejpěčlivěji zamezovat, aby nemocní jidel s sebou do pokoje nebrali a předčasně, dokud není po jídle, od stolu neodcházel. Nemocní, kteří pořádek při stole ruší odvedou se rychle a pokud možno bez hluku, neobratným musí ošetřovatel přispěti: kdyby se nemocný vzpíral a nebezpečně si počínal, opatří se dle návodu lékařského tak, aby nedošlo na škodu či pohromu. Ve všech místnostech i v zahradě budiž vždy hojná zásoba čerstvé, pitné vody.

§ 45.

Jelikož zaměstnávání nemocných jest jedním z nejdůležitějších léčebných prostředků, určuje ředitel nebo představený lékař se zřetelem na zdraví nemocného dobu a místo zaměstnání, správce postará se o prostředky a potřebnou zásobu materiálu a ošetřovatelé, znalí různých řemesel, k práci dohlížejí. Do-

zor mající ošetřovatelé (lky) jsou zodpovědní za uschování a odvedení látek, nářadí, knih atd., jichž při práci zapotřebí.

Návštěva dílen není dovolena nemocným nezaměstnaným anebo ošetřovatelům.

Na místech, kde se pracuje ať mimo ústav aneb uvnitř, mají ošetřovatelé (lky) k doзору určení nejbědlivější opatrnost zachovávat, aby zabráněno bylo každému sebe-poškození nebo poranění druhých, všem svárům, rozepřím nebo jiným nepřislušnostem.

Ošetřovatelé (lky) povinni jsou, aby sami účastenstvím a pomocí při práci nemocné povzbuzovali a dobrým příkladem předcházeli.

§ 46.

Pilnost odměňuje se dle individuality nemocných normální cenou za vykonanou práci a dary.

Vydělané peníze ukládají se do výdělkové pokladny a užije se jich dle § 4. instrukcí jednacích o nakládání s výdělkovými penězi nemocných k dobru a ve prospěch nemajetných ošetřovanců vůbec se zvláštním zřetelem na nemocné pracující.

§ 47.

Kouřením tabáku — když jest nemocným dovoleno — nesmí býti ani čistota, ani bezpečnost domu ohrožena. Každá dýmka musí býti opatřena víčkem; v ložnicích, společenských síních a jídelnách nesmí se nikdy kouřiti; jediným místem, kde kouření může nemocným a ošetřovatelům býti dovoleno, jsou chodby a zahrady. Dříve než ošetřova-

telé ulehnu, všechny dýmky se uschovají. Nemocný nesmí mít u sebe sirek, ošetřovatelé však povinni jsou potřebného ohně ku zapálení dýmek poskytnouti.

E. Domácí úprava.

§ 48.

Čistota musí vždy a všude býti zachovávána. Ošetřovatelé (ky) musí pečovat o čistotu nemocných i mimo ranní umývání (po případě koupeli), o čistotu oděvu, o menší správkou oděvu a o čištění obuvi. Veškeré náčiní v pokojích, zvláště noční nádoby a noční stolice, plivátka atd. musí pečlivě býti čistěny a v určitých obdobích vykonati jest důkladné vyčištění všeho nábytku, postelí atd. — Rovněž tak pečlivě třeba jest pečovat o čistotu záchodů a bítí, aby byla na místech těch udržována; dvěře záchodů budtež vždy zavřeny. Dlužno nemocné nabádati, aby toho všeho dbali, aby užívali plivátka, která na chodbách, schodech a v pokojích rozestavena jsou, jakož i aby čistota podlahy a stěn, pokud jen možno byla zachována.

§ 49.

Každého dne musí býti pokoje i chodby, nábytek i kamna a pokud počasí to dovoluje, také zahrady a dvory řádně zamezeny, okna očištěna a místnosti provětrány, při čemž třeba míti zřetel na roční dobu a na potřebu dle druhu a počtu nemocných. Budiž pozor dán, aby při otvírání a zavírání oken, veškeré svévolné nebo zlomyslné poškození se zamezilo. Mytí podlahy, čištění schodů, smýčení stěn a oken děje se v určitých dnech a hodinách. — V celém domě musí vždy uklizeno býti, nic nesmí býti pohozeno a jmenovitě chodby nesmí ničím být zastaveny. — Každý předmět, jehož se užilo, uloží se na určité místo, k čemuž slouží v pokojích a kuchyních atd. zamknutelné skříně. — Každé zaviněné znečištění místností ústavních, zvláště schodiště, trestá se a sice postihne trest všechny ošetřovatele (ky) příslušné části dotyčného oddělení.

§ 57.

Jídelní list, sepsaný při ranní lékařské návštěvě, předloží se řediteli k podpisu a odevzdá se nejdéle do 6 hodin večer do kuchyně.

Mimořádné ordinace během dne se vyskytnuvši poukazuje lékař; spadají-li mimořádné ordinace na účet soukromých peněz nemocných, učiní se to na poukázce zřejmým i dlužno vyhověti v této příčině instrukcím, jež se týkají spůsobu, kterak se soukromými penězi nemocných se má nakládati.

Bez písemné poukázky nic se z kuchyně nevydává.

§ 58.

Úředník, jemuž správa kuchyně svěřena, sestaví vždy týden napřed rozvrh stravovací, který musí býti prozkoumán správcem, zda-li souhlasí s normou jídelní a pak se předloží řediteli k aprobaci. — Při sestavování a zkoumání rozvrhu toho běže se zřetel na roční dobu a na zvláštní potřeby nemocných.

§ 59.

Pro každou třídu ošetřovnou jest zvláštní strava normována.

§ 60.

Vyžaduje-li stav nemocného zvláštních opatření dietetických, nařídí je lékař.

§ 61.

Nikomu není dovoleno kuchyni navštěvovati, leč za účeli služebními, bez zvláštního dovolení. Slušné chování v kuchyni ukládá se jak kuchyňskému personálu, tak i ošetřovatelstvu. Do kuchyně mohou pro jídlo docházet z nemocných jen taci, kteří jsou úpravně a čistě oděni a zachovávají slušnost.